

Utvärdering av den officiella statistikens kvalitet - statistikprodukt

Utvärderingen av den officiella statistikens kvalitet utgår från statistikens ändamål. Utvärderingen består av två formulär:

- Ett för statistikområden där de inledande frågorna handlar om omvärldsförändringar, informationsbehov och statistikens ändamål.
- Ett för statistikprodukter (detta formulär). Här beskrivs kvaliteten inte i detalj utan sammanfattas mestadels i fem kvalitetskomponenter; *Statistikens innehåll* (underkomponent till huvudkomponenten *Relevans*), samt de fyra huvudkomponenterna *Tillförlitlighet*, *Aktualitet och punktlighet*, *Tillgänglighet och tydlighet* samt *Jämförbarhet och sammanvändbarhet*.

Utvärderingen avser statistik som har offentliggjorts under ett visst kalenderår. Detta år kallas utvärderingsåret. För mer information, se [Utvärdering av den officiella statistikens kvalitet – en handbok](#) (i fortsättningen kallad Utvärderingshandboken).

Ett cykliskt arbetssätt

Utvärderingen av den officiella statistikens kvalitet följer ett cykliskt arbetssätt som följs även i själva statistikproduktionen. Formuläret, statistikprodukt, följer också detta cykliska arbetssätt (se figur 2 i Utvärderingshandboken).

Statistikens ändamål, kvalitetskrav, undersökningsdesign och utfallet av statistikframställningen kan ses som fyra länkar i en kedja enligt nedanstående diagram. Ändamålet ger, i princip, upphov till krav på kvalitetskomponentnivå. Undersökningens design ska, i princip, vara sådan att kvalitetskraven tillgodoses. Utfallet – den kvalitet som statistiken har – ska i princip vara enligt designen, men det kan bli något annorlunda. Utfallet utvärderas i den löpande verksamheten. Erfarenheter och slutsatser används i kommande produktionsomgångar. Eventuellt omformuleras ändamål, kvalitetskrav och undersökningens design.

B Utvärdering av statistikprodukt

Anvisningar

När utvärderingen görs i detta formulär är det viktigt att läsa igenom samtliga frågor och anvisningar för att få en helhetsbild och kunna förstå det cykliska arbetssättet. Ta också stöd av anvisningarna parallellt med att besvara varje fråga. Anvisningar finns både i formuläret och i [Utvärderingshandboken](#). Handboken innehåller dessutom motiveringar på en övergripande nivå och förklaringar till enskilda frågor och begrepp. Det kan även vara bra att ha den aktuella kvalitetsdeklarationen till hands. Information som redan finns i kvalitetsdeklarationen ska inte upprepas i svaren som ges i den här utvärderingen.

Statistikprodukt

Begreppet statistikprodukt är etablerat i systemet för Sveriges officiella statistik, där det används för att beskriva vilken statistik som produceras. I princip kan en statistikprodukt likställas med en statistisk undersökning, men en undersökning kan även ge upphov till flera statistikprodukter. Omvänt kan flera undersökningar bidra till en statistikprodukt.

Enligt SCB:s föreskrifter (SCB-FS 2023:6) om offentliggörande m.m. av officiell statistik sker offentliggörande första gången statistiken blir tillgänglig enligt det allmänna rådet till 3 §.

Offentliggörs statistik för produkten under utvärderingsåret?

- ☐ Ja
- ☐ Nej (→ *Avslut/TACK!*)

SCB:s föreskrifter och allmänna råd (SCB-FS 2023:6 delvis ändrade i SCB-FS 2023:17) om offentliggörande m.m. av officiell statistik reglerar även framtagningen och offentliggörandet av kvalitetsdeklarationer. Nedan kommer tre frågor om kvalitetsdeklarationer utifrån dessa bestämmelser.

K1 Kvalitetsdeklarations offentliggörande

SAM ska upprätta en kvalitetsdeklaration när ny statistik framställs. För kortperiodisk statistik räcker det med en kvalitetsdeklaration som avser hela kalenderåret. Då upprättas den vid kalenderårets första referensperiod. Om betydande förändringar av undersökningen eller kvaliteten sker under året upprättas en ny kvalitetsdeklaration.

Offentliggörs en kvalitetsdeklaration för produkten under utvärderingsåret?

- ☐ Ja
- ☐ Nej --> kommentera

Kommentera vid nej-svar:

Vid nej svar vidare till fråga B1

K2 Tidpunkt för kvalitetsdeklarationens offentliggörande

SAM ska offentliggöra kvalitetsdeklarationen vid samma tidpunkt som den officiella statistiken offentliggörs och hålla kvalitetsdeklarationen allmänt tillgänglig i anslutning till denna.

Offentliggörs kvalitetsdeklarationen för produkten vid samma tidpunkt som statistiken offentliggörs?

- ☐ Ja
☐ Nej --> kommentera

Kommentera vid nej-svar:

K3 Mallen för kvalitetsdeklarationen

SAM ska upprätta kvalitetsdeklarationer för statistikprodukter enligt föreskriftens bilaga Kvalitetsdeklaration.

Följer kvalitetsdeklarationen den föreskrivna mallen?

- ☐ Ja
☐ Nej --> kommentera

Kommentera vid nej-svar:

B1 Rutiner för att fastställa statistikens ändamål

Både formuläret för statistikområde och detta formulär för statistikprodukt utgår från statistikens ändamål. Statistikproduktens ändamål ska anges i kvalitetsdeklarationen, och bör visa syftet med statistiken samt spegla vilka informationsbehov som är prioriterade. Det är viktigt att säkerställa att statistikproduktens ändamål är aktuellt. Ändamålet kan behöva ändras över tid när omvärlden och användarnas behov av statistisk information förändras, vilket exempelvis kan komma fram i en fördjupad användardialog eller i ett användarråd.

Finns det rutiner för att aktualisera och precisera statistikproduktens ändamål?

- ☐ Ja, fullständiga rutiner
☐ Ja, vissa rutiner men inte fullständiga
☐ Nej

B2 Statistikens ändamål och kvalitetskrav

Med statistikens ändamål följer krav på statistikens kvalitet, så kallade kvalitetskrav. Kvalitetskraven formuleras av den statistikansvariga myndigheten.

När kvalitetskrav formuleras innebär det att miniminivåer för kvalitetskomponenterna fastställs huvudsakligen: *Statistikens innehåll* (underkomponent till *Relevans*) samt de fyra huvudkomponenterna *Tillförlitlighet*, *Aktualitet och punktlighet*, *Tillgänglighet och tydlighet* samt *Jämförbarhet och sammanvändbarhet*.

Ett sätt att konkretisera ändamålet och kvalitetskraven är att sätta upp en tabellplan. Tabellplanen visar statistikens tänkta innehåll och är ett hjälpmedel för att ta ställning till krav på statistikens kvalitet. Exempel på frågeställningar kring kvalitetskrav i förhållande till statistikens ändamål är: Kommer skattningar kunna redovisas med hänsyn till tillförlitlighet och statistiksekretess? Kommer användarnas behov av aktualitet att tillgodoses, deras behov av sammanvändbarhet? Följs nationella och internationella standarder? etc.

Om kvalitetskrav formuleras explicit (klart uttryckta) blir de synliga i arbetet med att designa den statistiska undersökningen och att framställa statistiken. Kraven kan även vara implicita (underförstådda) som restriktioner eller som en del av den statistikansvariga myndighetens allmänna rutiner.

Fanns kvalitetskrav (dvs. miniminivåer för kvalitetskomponenterna) formulerade, explicit eller implicit, utifrån statistikproduktens ändamål (Kvalitetskrav som gällde för produkten under utvärderingsåret)?

- ☐ Ja
- ☐ Nej --> kommentera
- ☐ Vet inte

Om nej, varför fanns inga kvalitetskrav?

Vid nej svar vidare till fråga B4.

B3 Kvalitetskrav och undersökningsdesign

Undersökningsdesign innebär i korthet att den statistikansvariga myndigheten förbereder hur en kommande undersökningsomgång ska genomföras. I undersökningsdesignen planeras och utformas bland annat hur datainsamling, bearbetningar, analyser och redovisning ska gå till. Det görs med hänsyn till krav på statistikens kvalitet och restriktioner av olika slag för att uppfylla statistikens ändamål. Restriktioner kan till exempel gälla kostnader och uppgiftslämnarbörda, statistiksekretess samt personuppgiftshantering. I princip ska undersökningens design vara sådan att kvalitetskraven tillgodoses.

För mer information om vad varje kvalitetskomponent innebär, klicka på informationsikonen ⓘ

Tillgodosåg undersökningsdesignen de ställda kvalitetskraven under utvärderingsåret när det gäller...

För mer information om vad varje kvalitetskomponent innebär, klicka på informationsikonen ⓘ.

... Statistikens innehåll? ⓘ

(ⓘ = info om vad kvalitetskomponenten innebär, se slutet av dokumentet)

- ☐ Ja, helt
- ☐ Ja, delvis --> kommentera
- ☐ Nej --> kommentera
- ☐ Vet inte

Kommentar: På vilket sätt tillgodosåg inte undersökningsdesignen kvalitetskraven avseende statistikens innehåll?

... Tillförlitlighet? ⓘ

(ⓘ = info om vad kvalitetskomponenten innebär, se slutet av dokumentet)

- ☐ Ja, helt
- ☐ Ja, delvis --> kommentera
- ☐ Nej --> kommentera
- ☐ Vet inte

Kommentar: På vilket sätt tillgodosåg inte undersökningsdesignen kvalitetskraven avseende statistikens tillförlitlighet?

... Forts. nästa sida

Forts. fråga B3

Aktualitet och punktlighet? ⓘ

(ⓘ = info om vad kvalitetskomponenten innebär, se slutet av dokumentet)

- ☐ Ja, helt
- ☐ Ja, delvis --> kommentera
- ☐ Nej --> kommentera
- ☐ Vet inte

Kommentar: På vilket sätt tillgodosåg inte undersökningsdesignen kvalitetskraven avseende statistikens aktualitet och punktlighet?

... Tillgänglighet och tydlighet? ⓘ

(ⓘ = info om vad kvalitetskomponenten innebär, se slutet av dokumentet)

- ☐ Ja, helt
- ☐ Ja, delvis --> kommentera
- ☐ Nej --> kommentera
- ☐ Vet inte

Kommentar: På vilket sätt tillgodosåg inte undersökningsdesignen kvalitetskraven avseende statistikens tillgänglighet och tydlighet?

... Jämförbarhet och sammanvändbarhet? ⓘ

(ⓘ = info om vad kvalitetskomponenten innebär, se slutet av dokumentet)

- ☐ Ja, helt
- ☐ Ja, delvis --> kommentera
- ☐ Nej --> kommentera
- ☐ Vet inte

Kommentar: På vilket sätt tillgodosåg inte undersökningsdesignen kvalitetskraven avseende statistikens jämförbarhet och sammanvändbarhet?

B4 Undersökningens design och genomförande

Även om designen ska vara styrande när undersökningen genomförs (dvs. när statistiken framställs) kan avvikelser uppstå till följd av exempelvis förseningar, förändringar i omvärlden eller att inplanerade resurser inte finns tillgängliga.

Följdes undersökningens design vid statistikframställningen under utvärderingsåret?

- ☐ Ja, helt
- ☐ Ja, delvis
- ☐ Nej

B5 Statistikens kvalitet

Kvaliteten i statistiken kan bli en annan än målsättningen (dvs. som det planerades för) i undersökningsdesignen. Det kan exempelvis bero på väsentligt ändrad svarsfrekvens, förseningar, förändringar i omvärlden eller att inplanerade resurser inte fanns tillgängliga. Avvikelser i kvaliteten kan vara antingen till det bättre (positiva) eller till det sämre (negativa). De positiva avvikelserna är sällan störande på samma sätt som de negativa, och kan till exempel bero på att resurserna använts bättre.

Vad som är en större, påtaglig avvikelse i statistikens kvalitet är en bedömningsfråga.

Avvek statistikens kvalitet påtagligt från målsättningen i undersökningens design under utvärderingsåret när det gäller...

För mer information om vad varje kvalitetskomponent innebär, klicka på informationsikonen ⓘ.

... Statistikens innehåll? ⓘ

(**ⓘ** = info om vad kvalitetskomponenten innebär, se slutet av dokumentet)

- ☐ Ja, till det bättre
- ☐ Ja, till det sämre
- ☐ Nej
- ☐ Vet inte

... Tillförlitlighet? ⓘ

(**ⓘ** = info om vad kvalitetskomponenten innebär, se slutet av dokumentet)

- ☐ Ja, till det bättre
- ☐ Ja, till det sämre
- ☐ Nej
- ☐ Vet inte

Forts. nästa sida

Forts. fråga B5

... Aktualitet och punktlighet? ⓘ

(**ⓘ** = info om vad kvalitetskomponenten innebär, se slutet av dokumentet)

- ☐ Ja, till det bättre
- ☐ Ja, till det sämre
- ☐ Nej
- ☐ Vet inte

... Tillgänglighet och tydlighet? ⓘ

(**ⓘ** = info om vad kvalitetskomponenten innebär, se slutet av dokumentet)

- ☐ Ja, till det bättre
- ☐ Ja, till det sämre
- ☐ Nej
- ☐ Vet inte

... Jämförbarhet och sam användbarhet? ⓘ

(**ⓘ** = info om vad kvalitetskomponenten innebär, se slutet av dokumentet)

- ☐ Ja, till det bättre
- ☐ Ja, till det sämre
- ☐ Nej
- ☐ Vet inte

B6 Sammanfattande bedömning för statistikens kvalitet

Sammantaget, avvek statistikens kvalitet påtagligt från målsättningen i undersökningens design under utvärderingsåret?

- ☐ Ja, till det bättre
- ☐ Ja, till det sämre
- ☐ Nej

B7 Större skillnader för kvalitetskomponenter

Ta för var och en av de fem kvalitetskomponenterna ställning till om det finns någon större skillnad i kvalitet mellan denna och föregående utvärdering. Skillnader kan till exempel gälla statistikens tillgänglighet och tydlighet (olika kanaler och presentationsformer) eller dess sammanvändbarhet (inom och utanför statistikområdet).

Officiell statistik som är intermittent ingår det år som statistiken offentliggörs. Jämförelsen görs då med föregående offentliggörande.

Skiljer sig statistikens kvalitet från föregående utvärdering när det gäller...

För mer information om vad varje kvalitetskomponent innebär, klicka på informationsikonen .

... Statistikens innehåll?

 = info om vad kvalitetskomponenten innebär, se slutet av dokumentet)

- ☐ Ja, till det bättre --> kommentera
- ☐ Ja, till det sämre --> kommentera
- ☐ Nej
- ☐ Inte aktuellt, detta är första utvärderingen för produkten
- ☐ Vet inte

Om ja, kommentera:

... Tillförlitlighet?

 = info om vad kvalitetskomponenten innebär, se slutet av dokumentet)

- ☐ Ja, till det bättre --> kommentera
- ☐ Ja, till det sämre --> kommentera
- ☐ Nej
- ☐ Inte aktuellt, detta är första utvärderingen för produkten
- ☐ Vet inte

Om ja, kommentera:

Forts. nästa sida

Forts. fråga B7

... Aktualitet och punktlighet? ⓘ

(**ⓘ** = info om vad kvalitetskomponenten innebär, se slutet av dokumentet)

- ☐ Ja, till det bättre--> kommentera
- ☐ Ja, till det sämre --> kommentera
- ☐ Nej
- ☐ Inte aktuellt, detta är första utvärderingen för produkten
- ☐ Vet inte

Om ja, kommentera:

... Tillgänglighet och tydlighet? ⓘ

(**ⓘ** = info om vad kvalitetskomponenten innebär, se slutet av dokumentet)

- ☐ Ja, till det bättre --> kommentera
- ☐ Ja, till det sämre --> kommentera
- ☐ Nej
- ☐ Inte aktuellt, detta är första utvärderingen för produkten
- ☐ Vet inte

Om ja, kommentera:

... Jämförbarhet och sam användbarhet? ⓘ

(**ⓘ** = info om vad kvalitetskomponenten innebär, se slutet av dokumentet)

- ☐ Ja, till det bättre --> kommentera
- ☐ Ja, till det sämre --> kommentera
- ☐ Nej
- ☐ Inte aktuellt, detta är första utvärderingen för produkten
- ☐ Vet inte

Om ja, kommentera:

B8 Sammanfattande bedömning av jämförelsen

Sammantaget, skiljer sig statistikens kvalitet från föregående utvärdering?

- ☐ Ja, till det bättre
- ☐ Ja, till det sämre
- ☐ Nej
- ☐ Inte aktuellt, detta är första utvärderingen för produkten

B9 Osäkerhetskällor

Vilken osäkerhetskälla bedöms ha haft störst betydelse för statistikens osäkerhet under utvärderingsåret?

(= info om vad varje osäkerhetskälla innebär, se slutet av dokumentet)

- ☐ Urval
- ☐ Ramtäckning
- ☐ Mätning
- ☐ Bortfall
- ☐ Bearbetning
- ☐ Modellantaganden

B10 Jämförelse med föregående utvärdering

Har inflytandet av följande osäkerhetskällor ändrats påtagligt från föregående utvärdering när det gäller...

För mer information om vad varje osäkerhetskälla innebär, klicka på informationsikonen .

... Urval?

(= info om vad osäkerhetskällan innebär, se slutet av dokumentet)

- ☐ Ja, ändrats till det bättre --> kommentera
- ☐ Ja, ändrats till det sämre --> kommentera
- ☐ Nej
- ☐ Statistiken baseras inte på en urvalsundersökning
- ☐ Inte aktuellt, detta är första utvärderingen för produkten

Om ja, kommentera och beskriv ändringen.

Forts. nästa sida

Forts. fråga B10

... Ramtäckning? ⓘ

(**ⓘ** = info om vad osäkerhetskällan innebär, se slutet av dokumentet)

- ☐ Ja, ändrats till det bättre --> kommentera
- ☐ Ja, ändrats till det sämre --> kommentera
- ☐ Nej
- ☐ Inte aktuellt, detta är första utvärderingen för produkten

Om ja, kommentera och beskriv ändringen.

... Mätning? ⓘ

(**ⓘ** = info om vad osäkerhetskällan innebär, se slutet av dokumentet)

- ☐ Ja, ändrats till det bättre --> kommentera
- ☐ Ja, ändrats till det sämre --> kommentera
- ☐ Nej
- ☐ Inte aktuellt, detta är första utvärderingen för produkten:

Om ja, kommentera och beskriv ändringen.

... Bortfall? ⓘ

(**ⓘ** = info om vad osäkerhetskällan innebär, se slutet av dokumentet)

- ☐ Ja, ändrats till det bättre --> kommentera
- ☐ Ja, ändrats till det sämre --> kommentera
- ☐ Nej
- ☐ Inte aktuellt, detta är första utvärderingen för produkten

:

Om ja, kommentera och beskriv ändringen.

Forts. nästa sida

Forts. fråga B10

... Bearbetning? ⓘ

(**ⓘ** = info om vad osäkerhetskällan innebär, se slutet av dokumentet)

- ☐ Ja, ändrats till det bättre --> kommentera
- ☐ Ja, ändrats till det sämre --> kommentera
- ☐ Nej
- ☐ Inte aktuellt, detta är första utvärderingen för produkten

Om ja, kommentera och beskriv ändringen.

... Modellantaganden? ⓘ

(**ⓘ** = info om vad osäkerhetskällan innebär, se slutet av dokumentet)

- ☐ Ja, ändrats till det bättre --> kommentera
- ☐ Ja, ändrats till det sämre --> kommentera
- ☐ Nej
- ☐ Inte aktuellt, detta är första utvärderingen för produkten

Om ja, kommentera och beskriv ändringen.

Text till informations-i:n i frågorna B9 och B10 om Osäkerhetskällor:

Urval:

Ett urval har undersökts istället för hela populationen.

Ramtäckning:

Rampopulationens täckning av målpopulationen. Ramtäckning är även aktuellt om man har registerbaserad statistik.

Mätning:

Skillnader mellan observerade värden och sanna värden.

Bortfall:

Det saknas värden för ett objekt som helhet eller för enskilda variabler för ett objekt (objektbortfall respektive partiellt bortfall). Det är inte bara svarsbortfall i direktinsamling (från enskilda uppgiftslämnare) som räknas som bortfall, utan även saknade data i administrativa data.

Bearbetning:

Brister i bearbetningen av data, t.ex. kodning, granskning och genomförande av beräkningar.

Modellantaganden:

Statistiken baseras helt eller delvis på modeller. Osäkerhet som orsakas av modeller och modellantaganden brukar i första hand föras till en av osäkerhetskällorna Urval, Ramtäckning, Mätning, Bortfall eller Bearbetning, om modellen avser den källan.

Text till informations-i:n i frågorna B3, B5 och B7 om varje kvalitetskomponent:

Statistikens innehåll:

Statistikens innehåll avser de statistiska målstorheterna med delkomponenterna objekt, population, variabler, statistiska mått, redovisningsgrupper och referenstider.

Tillförlitlighet:

Tillförlitlighet handlar om hur väl ett statistikvärde skattar sin målstorhet, dvs. hur stor avvikelser mellan statistikvärdet och målstorheten kan förväntas vara.

Tillförlitligheten påverkas av många faktorer som ska hanteras när undersökningen designas. Exempel på detta är hur lätta eller svåra uppgifter är att samla in från olika objekt, skattningsförfarandet eller om undersökningen ska vara en urvals- eller totalundersökning.

Ofta kan det vara enklare att dela upp tillförlitlighet i delkomponenter och istället uttala sig om de sex osäkerhetskällorna: Urval, Ramtäckning, Mätning, Bortfall, Bearbetning och Modellantaganden.

Aktualitet och punktlighet:

Aktualitet och punktlighet handlar om tidsavstånd och om vilken frekvens återkommande statistik behöver ha för att senast tillgängliga statistik ska bedömas vara aktuell.

Med framställningstid avses tidsavståndet mellan referenstidens slut och tidpunkten då statistiken redovisas.

Med en återkommande frekvens avses periodiciteten i statistikens referenstid, i undersökningens uppgiftsinsamling och i statistikens redovisning.

Med punktlighet avses hur väl den faktiska tidpunkten för tillgängliggörande stämmer överens med den utlovade tidpunkten.

Tillgänglighet och tydlighet:

Tillgänglighet och tydlighet handlar om möjligheterna att få tillgång till statistik, som är framtagen eller kan tas fram, och information om de egenskaper som statistiken har. Det gäller de distributionskanaler som används för att förmedla statistiken till användarna, hur den statistiska informationen presenteras och åskådliggörs samt vilken dokumentation som finns till stöd för att användarna ska förstå och tolka statistiken. Det gäller också i vilken utsträckning användarna har möjlighet att få tillgång till statistik som inte finns framtagen, men som befintliga data ger underlag för.

Jämförbarhet och sammanvändbarhet:

Jämförbarhet handlar om möjligheterna att göra jämförelser mellan olika referenstider eller olika grupper. Sammanvändbarhet handlar om möjligheterna att kombinera och tillsammans analysera olika statistikvärden, både över tid och mellan grupper. Både jämförbarhet och sammanvändbarhet påverkas av använda definitioner och metoder.